

Asia: Lausuntopyyntö päätösehdotuksesta Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmaksi

Ympäristöministeriö

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=f71a4d2d-a0ec-4721-8085-83285343b05d>

Lausunto

Luonnonvarakeskuksen lausunto ehdotuksesta valtioneuvoston päätökseksi vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta 2026-2040 (METSO-ohjelma)

Luonnonvarakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua METSO-ohjelman toimenpideohjelmasta ja lausuu seuraavaa:

METSO-ohjelman jatkovuosien 2026-2040 suunnitelma on tavoitteellinen ja laaja. Seuraavat seikat nousivat ohjelmasta esille erityisen positiivisina asioina:

- Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen erityisesti Etelä-Suomessa.
- Toiminnan laajeneminen Pohjois-Suomeen.
- Vanhojen ja luonnontilaisten metsien kriteerit täyttävien kohteiden suojelu pääsääntöisesti pysyvän suojelun keinoin.
- Ympäristötukisopimusten jatkaminen 20 vuoteen.
- Yhteisten METSO-alueiden perustaminen toisten kuntien tai muiden metsänomistajien kanssa.
- Viestinnän ja koulutuksen kehittäminen, erityisesti metsänhoidon suositusten luonnonhoitotoimien käytäntöön viemisen tehostaminen koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin.
- Paikkatiedon tiedontuotannon kehittäminen ja metsälakikohteita koskevan luontotietoaineiston laadun ja kattavuuden parantaminen.
- METSO:n ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnallisten viestintäryhmien yhdistäminen yhdeksi, molemmat ohjelmat kattavaksi ryhmäksi.

METSO:n tärkeimmäksi tavoitteeksi on asetettu EU:n ennallistamisasetuksen toteuttaminen yksityismetsien osalta. METSO:n hyvä kytkeytyvyys EU:n ennallistamisasetuksen toteutukseen on oleellista. Suuri osa METSO-suunnitelman kehitystarpeista liittyy juuri tähän:

Ennallistamisasetuksen tavoitteena on muuttaa v. 2030 mennessä 30 %, v. 2040 mennessä 60 % ja v. 2050 mennessä 90 % ei-hyvässä tilassa olevista luontotyyppialueista hyvässä tilassa oleviksi. Metsäisistä luontotyypeistä mukana ovat direktiiviluontotyypit: boreaaliset luonnonmetsät, harjut, lehdot ja puustoiset suot, jotka ovat tulkinnasta riippuen kokonaispinta-alaltaan laajahkoja tai laajoja luontotyyppisiä.

Ennallistamisasetuksella on vaativat tavoitteet jo vuoteen 2030 mennessä. Mikäli uusi METSO päivittää tavoitteitaan v. 2026-29 ja alkaa toteuttaa asetusta tämän jälkeen, tämä on liian myöhäinen ajankohta. Kymmenen vuotta on myös lyhyt aika ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseen.

METSO on toistaiseksi käyttänyt huomattavan osan rahoituksestaan suojelualueverkoston kehittämiseen luontotyypeiltään arvokkaiden alueiden hankkimiseksi pysyväisluontoisiksi suojelualueiksi. Suojelualueverkoston kehittäminen luontotyyppien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi on myös

yksi ennallistamisasetuksen tavoitteista, mutta asetuksen prosentuaalisista luontotyyppien tilan parantamistavoitteista voisi päätellä, että huomattava osa resursseista kuluisi kuitenkin pelkästään luonnonhoitotoimiin.

Neljästä direktiiviluontotyyppistä ei-hyvässä tilassa olevien alueiden osuus on suuri, joten luonnonhoidon rahoitusta tulee voida kasvattaa. Tämän rinnalla on kuitenkin jatkettava hyvässä tilassa olevien luontotyyppialueiden hankkimista suojelualueiksi, sillä ne ovat vaarassa menettää suojeluarvonsa. Olisi myös pidettävä huoli, että ne METSO- ja Helmi-ohjelman elinympäristöt, jotka eivät kuulu ennallistamisasetuksen luontotyyppeihin, tulevat riittävästi suojelluiksi myös vuoden 2030 jälkeen. Esimerkiksi mitä tapahtuu puuttomien ja vähäpuustoisten soiden ennallistamiselle vuoden 2030 jälkeen? Ennen vuotta 2030 soiden ennallistaminen kuuluu Helmi-ohjelmaan.

Palojatkumoiden luomiseksi ja ylläpitämiseksi olisi mahdollisuuksien mukaan tarpeen suojella metsäpaloalueita, sikäli kuin mahdollista, jo kustannustehokkuuden kannalta, sekä pyrkiä lisäämään kulotuksen käyttöä metsien uudistamismenetelmänä.

Luvussa "Luonnonhoitohankkeet ja kulutus" (s. 11) todetaan, että tulosperusteisten tukien kokeiluhankkeet alkavat vuoden 2026 alusta. Tarkkaan ottaen ensimmäiset niistä käynnistyvät 1.7.2026. Lisäksi kyse ei ole "tulosperusteisista tuista" vaan ympäristöllisistä tarjouskilpailuista, joihin sisältyy tulosperusteinen palkkio.

METSO:n vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden arvioiminen tässä vaiheessa on tärkeää. Erityisesti tulisi inventoida METSOssa aiemmin inventoitujen seuranta-alueiden eliöstön tila, sillä vasta tutkimustulokset antavat luotettavaa tietoa toimenpiteiden vaikutuksesta ja kustannustehokkuudesta. Ehdotuksen mukaan METSO-ohjelmasta tehtäisiin väliarvio "tarvittaessa" kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen (Toimenpide 17). Tämä lienee paikallaan mutta vielä tärkeämpää olisi tehdä väliarvio ennen toisen vaiheen (2031-2040) alkamista. Tuolloin joudutaan tekemään myös ennallistamisasetuksen vuotta 2030 koskevien tavoitteiden toteutumisen väliarviointi. Tekstistä ei löytynyt viittausta Metso-ohjelman väliarviointiin vuonna 2030. Nykyistä Metsoa on arvioitu 6-9 vuoden välein: 2010, 2019 ja 2025. Olisi syytä määritellä väliarviointi tehtäväksi tiettyinä vuosina epämääräisen "tarvittaessa" sijaan.

Tutkimustarpeita tulisi tarkentaa ja käynnistää tutkimusta keskeisimmistä aiheista.

Käytännön toteuttajien henkilöstöresurssi olisi saatava riittäväksi, jotta toimenpiteet ehdittäisiin toteuttaa. Käytännössä voi olla vaikea löytää Suomesta riittävästi asiantuntijoita tähän työhön. Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa voisi olla tarpeellista. Lisäksi olisi kehitettävä keinoja saada aikaan laajempi rahoituspohja, esimerkiksi yritysten osallistumisen muodossa. Tulisi ottaa myös huomioon ihmistoiminnasta aiheutuvat ympäristömuutokset. Ilmastomuutos voi muuttaa luontotyyppialueita vuosiin 2040-2050 mennessä merkittävästi ja muu maankäyttö on myös kiihtyvää esimerkiksi kaivostoiminnan ja tuulivoimarakentamisen johdosta.

METSO-päätösehdotus on kunnianhimoinen ja sisällöltään laaja. METSO:a on jo toteutettu pitkään ja sitä toimeenpaneissa organisaatioissa on METSO 2026-

2040 ajatellen erinomainen osaaminen. Jatkon tehokas toteuttaminen riippuu kuitenkin taloudellisten resurssien riittävydestä.

Lausunnon valmistelija(t):
Riikka Linnakoski

Liitteet: